

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
April 1998 - 19e Jaargang, nr. 77

BESTUUR:

Ere-Voorzitter F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 77	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
--	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
----------------------------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
--	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
--	-----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	070 - 354 31 73
-----------------	--------------------	------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in juli 1998.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 juni 1998.

ISSN 1382-8207

Deze Schakel is een heel bijzondere. In de afgelopen jaren was onze Schakel, de Schakel van Freddy Beukers. De Schakel die u thans voor u hebt is de Schakel van Henk Brinkman. Ongetwijfeld heeft Freddy er zich nog mee bemoeid, want zo eenvoudig geeft hij zijn geesteskind niet uit handen, maar onze redacteur is van nu af aan Henk Brinkman.

Er werd al heel lang over wisseling van de wacht gepraat, want het redacteurschap is voor Freddy tot zijn grote spijt, door allerlei omstandigheden, een te grote belasting. Maar het kwam er niet van om een vervanger te polsen, omdat de pijn van het uit handen geven te groot was. Op de laatste bestuursvergadering ging de kogel door de kerk. Een kandidaat was snel gevonden, Henk Brinkman was direct enthousiast. Per slot van rekening heeft hij vrijwel zijn hele leven met een gelijksoortig bijltje gehakt.

Als Redacteur wordt hij ook lid van het bestuur, terwijl Freddy daarin als Penningmeester blijft fungeren.

Het bestuur is Freddy erg veel dank verschuldigd voor de voortreffelijke wijze waarop hij al die jaren ons blad heeft geredigeerd. Soms moest hij ingezonden copy inkorten, soms werd de Schakel door hem bijna helemaal volgeschreven. Altijd werd door hem voor de verzending gezorgd. De Schakel is door Freddy Beukers een periodiek geworden, waar niet alleen Engelandvaarders naar uitkeken, maar allen die op enige wijze van het bestaan af wisten.

Wij zijn ons er van bewust dat het voor Henk Brinkman geen eenvoudige opgave is onder deze omstandigheden de uitgave van de Schakel voort te zetten, maar wij hebben er het volste vertrouwen in dat het hem zal lukken op zijn eigen wijze onze Schakel een nieuwe toekomst te geven. Wij roepen alle Engelandvaarders op hem te helpen waar dat mogelijk is.

Freddy nogmaals ons aller dank, Henk heel veel succes!

Rudi Hemmes

Wanneer u zich de moeite getroost heeft om de woorden van "Van de Voorzitter" te lezen, zult u begrijpen dat ik als redacteur van "De Schakel" bezig ben aan het afscheid nemen van een taak die ik vele jaren met het grootste genoegen heb mogen vervullen, namelijk het bevorderen van de communicatie tussen u allen. Zo vatte ik tenminste de taak van redacteur van ons lijfblad op.

Als amateur ben ik ermee begonnen, en dat ben ik gebleven.

Waarom begon ik er aan vele jaren geleden? Ik zou het niet meer weten. Maar het resultaat was dat ons genootschap hierdoor met vele schakels verbonden werd met alle Engelandvaarders "all over the world". De vele waardering hiervoor die vooral uit het verre buitenland hartverwarmend op het grote oppervlak van mijn schrijftafel terecht kwam, is het bewijs voor de goede beslissing die door een vorig bestuur werd genomen, dit communicatiemiddel in het leven te roepen.

Het begon met de eerste redacteur, Gerard den Ouden, uit Dordrecht die na een aantal jaren zijn taak aan mij overdroeg. Daarna rolde de bal verder en moest ik het alléén doen en dat is zo gebleven.

Maar in deze wereld van steeds snellere en veelvuldiger communicatie, zou ik het nooit voor elkaar hebben gekregen zonder uw aller hulp bij het inzenden van ideeën en bijdragen. Ik ben al die free-lance medewerkers dan ook buitengewoon erkentelijk voor hun assistentie.

Het zal de lezer opgevallen zijn dat niet alleen dit nummer van 'De Schakel' weer later dan het de gewoonte was, in uw bus glijdt, ook dat is een gevolg van omstandigheden die uiteindelijk er toe hebben geleid dat ik besloten heb er een punt achter te zetten. Persoonlijke omstandigheden van lichamelijke conditie en niets anders, stress vanwege die omstandigheden, waardoor de zo broodnodige inspiratie mij in de steek laat.

Het bestuur van ons Genootschap, en met name voorzitter Hemmes, is er in geslaagd een opvolger te vinden in de persoon van Engelandvaarder Henk Brinkman, die een groot deel van zijn aardse bestaan met de professionele journalistiek bezig is geweest. Eerst in Australië waar hij vele jaren heeft gewoond maar ook daarna in Nederland tot op de dag van heden. Hij neemt tot mijn grote genoegen deze taak op zijn schouders. Ook hij zal in de toekomst niet zonder uw bijdragen en suggesties kunnen verder gaan. Zoals alle Engelandvaarders is ook hij niet meer zo piepjong, maar zijn geest, getraind door zijn veelzijdige journalistieke ervaring, mag er best nog wezen!

Ik wens hem alle kracht toe. Het wordt ongetwijfeld "zijn" Schakel, anders dan werd genoemd "mijn" Schakel. Tenslotte wil ik niet vergeten mijn grote erkentelijkheid tot uitdrukking te brengen aan onze drukker Will Baard, die

ondanks de vele emoties die zijn deel werden in de afgelopen jaren, altijd klaar stond om mij bij te staan, in technische zin "De Schakel" op tijd de deur uit te krijgen. Hij zal ook Henk Brinkman op dezelfde wijze blijven bijstaan. Ik wens u allen nog vele jaren, véél leesplezier en voortdurende goede onderlinge contacten toe.

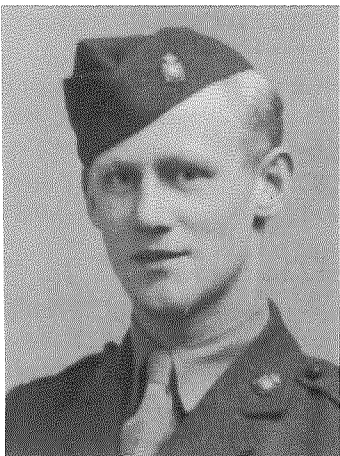
Fred M. Beukers

IN MEMORIAM

JACOB HARTEVELD

27-12-1924 – 31-12-1997

**Kruis van Verdienste – Oorlogsherinneringskruis
Verzetshedenkingskruis**

Het is mijn droeve taak te melden dat er alweer één van onze Strijdmakkers, Jacob Harteveld van de KW110, op 31 december 1997 is overleden.

Bij één van de laatste bezoeken aan Jacob Harteveld wisten wij allebei dat het einde van Jacob snel naderde. Hij vocht een verloren strijd.

Maar trots, en optimistisch zoals hij altijd was, vond hij het toch prettig om tijdens ons gesprek, zoals altijd nog even de laatste keer te praten over de kaping van KW110 tijdens de bezetting. Hij was er zelf trots op dat hij op 17-jarige leeftijd één van de 11 mannen was, die aan de overval had deelgenomen. Hij

beschouwde het nog steeds als een wonder hoe wij zigzaggend door de Noordzee, over een afstand van 260 zeemijl, de haven van Scarborough in Engeland veilig bereikten. Het was op 31 augustus 1942, de verjaardag van wijlen Koningin Wilhelmina, en dat is Jacob nooit vergeten. Trouw ontving ik altijd op 31 augustus een kaartje van Jacob uit trouwe vriendschap.

Het was in juni 1942 op de Westduinweg te Scheveningen dat wij elkaar ontmoetten. Jacob Harteveld vroeg mij toen of hij met ons mee kon naar Engeland omdat hij had gehoord dat een schip overmeesterd zou worden om daarmee uit te wijken naar Engeland. Jacob zijn doel was, om, eenmaal in Engeland aangekomen, zo snel mogelijk dienst te nemen bij de Nederlandse Strijdkrachten om zo zijn steentje bij te dragen om Nederland weer vrij te maken van de bezetter.

Met de komst van Jacob Harteveld waren wij anderen zeer gelukkig daar wij wisten dat hij betrouwbaar was. Vooral omdat er steeds weer mensen waren die eerst mee zouden varen maar later weer kwamen afzeggen omdat zij de overval te riskant vonden.

Van de 40 uitgezochte mensen bleven er tenslotte 11 te vertrouwen mannen over, waaronder Jacob Harteveld. Zijn bijdrage tijdens de overval op zondag 30 augustus 1942, even beneden de Doggersbank, heb ik altijd ten zeerste gewaardeerd.

Het mooiste moment vond Jacob Harteveld altijd de ontvangst op Stubbing House, na drie weken uit bezet gebied, aan tafel met zijn allen op theevisite bij Koningin Wilhelmina. Het was één van de hoogtepunten uit zijn leven want Jacob was op en top Oranje gezind.

Voor zijn aandeel in de overval op het spionageschip KW110 ontving hij uit handen van wijlen Koningin Wilhelmina het Kruis van Verdienste. Tevens kreeg Jacob het Oorlogsherinneringskruis en het Verzetshedenkingskruis.

Jacob Harteveld zal deze laatste reis nu alleen moeten afleggen maar, hem kennende, zal hij ook deze laatste reis op zijn eigen manier volbrengen en zijn eigen koers varen.

Zijn vrouw Alie en dierbaren wens ik alle sterkte toe met dit zware verlies.

Rust in vrede

Jacob de Mos

Johan Godfried (JAN) WACKWITZ**31-1-1921 – 15-2-1998****Kruis van Verdienste en Oorlogsherinneringskruis**

Jan Wackwitz en ik ontmoetten elkaar voor het eerst tegen het eind van februari 1944 in de 'Patriotic School' in Wandsworth, Londen. Dit was het begin van een ware vriendschap tot aan zijn dood.

Met zijn kompanen had Jan de moeizame weg naar Engeland via Spanje afgelegd en na het 'voorportaal' van de Battersea naar de Patriotic School doorgesluist waar onze Londense periode begon. Vrijwel gelijktijdig werden we, na genoegzaam door de Britse Security uitgemergeld te zijn, ontslagen en samen met Eddy Le Grand, kregen Jan en ik de kans om in het Londen van

de 'Second Blitz', Oranjestad, de Doodlebug, Netherlands House en wat niet al, kwartier te maken, in afwachting van de realisatie van onze vurige wens naar Australië te worden gezonden. D-Day maakte dat het land weken en weken voor en na "Operation Overlord" potdicht werd gehouden, zodat we pas in augustus vanuit Liverpool met het Troepentransportschip 'Otranto' met het eerste konvooi naar Bombay werden gestuurd. Daar moesten we in het Collaba camp 6 weken wachten om tenslotte met USS General William Mitchell, een snelle Victory turbine trooper, solo naar Melbourne te varen. Toen per trein naar Brisbane om tenslotte in het roemruchte Camp Columbia in Wacol neer te strijken. Hier scheidden zich onze wegen min of meer omdat hij een NICA opleiding, onder meer in Casino, moest volgen. We zagen elkaar echter regelmatig in Hollandia, Biak, Morotai dan wel in Camp Columbia terug. Daar parkeerden we dan weer een tijdje in afwachting wat we te doen zouden krijgen nadat Hiroshima en Nagasaki plat waren gegooit. In september 1945 werden we ingedeeld bij de RAPWI en gingen onder leiding van Dick Asjes eindelijk naar "Indië", hij naar Borneo en ik naar de Japenkampen in Bandoeng en Batavia.

Begin 1946 ging hij huiswaarts, maakte zijn studie Economie in Rotterdam af en trad vrij kort daarna in dienst van de "Koninklijke", bracht het tot top financiële man van Shell in Houston, Texas en ging begin van de 80er jaren met pensioen, vestigde zich in Epse om Oxford zijn laatste standplaats te maken.

Gedurende al die bewogen jaren zagen Jan en ik elkaar regelmatig, zowel hier als buitengaats, waar ik dikwijls bij hem logeerde. Hij kwam mij altijd trouw in Wassenaar opzoeken. Jan had een wat gesloten karakter, uitte zich in het

persoonlijke vlak niet zo gemakkelijk en kwam daardoor als afstandelijk over op hen die niet het voorrecht hadden hem zo goed te kennen. Maar zat je op dezelfde golfrequentie dan kon je met hem urenlang herinneringen ophalen en van zijn gevoel voor humor en observatievermogen genieten. Op 15 februari 1998 kwam er, voor allen die hem lief en dierbaar waren, toch zeer plotseling een einde aan zijn soms avontuurlijk, soms zeer bewogen maar altijd welbestede leven. Door zijn langdurig verblijf in het buitenland heeft hij slechts bij tijd en wijlen de reünies van ons Genootschap kunnen bijwonen, maar zij die hem goed gekend hebben, zullen hem zeer wel missen.

"Remember the days that we once shared,

Miss me but let me go".

Dat was de boodschap die wij kregen op Ockenburg.

We'll do that, for sure!

Winckel

DE 4 EN 5 MEI HERDENKINGEN 1998

Herdenking in Amsterdam

Op 4 mei vindt de gebruikelijke Herdenking plaats in de Nieuwe Kerk bij de Dam in Amsterdam in aanwezigheid van H.M. Koningin Beatrix, Z.K.H. Prins Claus en Z.K.H. Prins Willem Alexander, de Minister President en andere Ministers, de Chefs van Staven van de krijgsmacht. Deze bijeenkomst wordt gevolgd om 20.00 uur door de kranslegging aan de voet van het (gerestaureerde) Nationaal Monument op de Dam. Ook hier zal ons Genootschap vertegenwoordigd zijn.

Herdenking Ereveld Loenen

Evenals andere jaren worden er op 4 mei om ongeveer 11.00 uur bloemen bevestigd bij het VIJFLUIK IN DE KAPEL door vertegenwoordigers van ons Genootschap, waarna om 15.00 uur een bijeenkomst wordt gehouden op het buitenterrein bij het daar aanwezige monument. Ook daar zal een vertegenwoordiging van ons zich aansluiten bij het leggen van bloemen en kransen.

Herdenking Engelandspiel monument aan de Hogeweg in Den Haag

Eveneens om 15.00 uur op 4 mei zal er een sobere bijeenkomst met kranslegging plaats vinden bij het monument ter nagedachtenis van de slachtoffers van het Engelandspiel en van de omgekomen medewerkers van het Bureau Bijzondere Opdrachten en het Bureau Inlichtingen. De groep die herdacht wordt telt een groot aantal Engelandvaarders. Het monument aan de Hogeweg is in de naaste omgeving van het Holiday-Inn-Crown Plaza Hotel, vroeger Promenade Hotel geheten. Ook dit jaar kunnen de deelnemers aan deze herdenking elkaar ontmoeten in een zaal van het hierboven genoemde hotel.

Het Defilé in Wageningen

Het defilé ter gelegenheid van de jaarlijkse Herdenking van de capitulatie en de bevrijding in Wageningen op 5 mei zal ook ditmaal door Z.K.H. Prins Bernhard worden afgenomen.

Zoals in voorgaande jaren zullen de Verzetsorganisaties, aangesloten bij de Stichting Samenwerkend Verzet, waartoe ook de Engelandvaarders behoren, er aan deelnemen.

Engelandvaarders die aan het defilé willen deelnemen worden verzocht zich zo spoedig mogelijk per telefoon of fax: (070) 354 02 45 op te geven aan Jan Bakker die ook dit jaar als Detachementscommandant zal fungeren. Deelnemers worden verzocht op te geven of zij een partner/begeleidster (niet-defilant) willen meenemen, dit i.v.m. het aantal bonnen voor broodjes en consumpties. Allen die zich opgeven ontvangen dan een routebeschrijving, één parkeerkaart en een tijdschema.

Verder worden de defilanten vriendelijk verzocht zich ditmaal niet in de Junushof (die wordt verbouwd) te melden, maar in het tentencomplex LU en wel tussen 11.30 en 13.15 uur bij de Detachementscommandant die te vinden is onder het bord SAMENWERKEND VERZET, naast het vaandel van het Genootschap Engelandvaarders. Hij zal daar per persoon consumptiebonnen en indien mogelijk (aantal is beperkt) toegangskarten tot de Bergkerk uitgeven. Koffie en broodjes worden geserveerd in het tentencomplex. Als tenue, wordt men verzocht een donkerblauwe of zwarte blazer met Groot Model onderscheidingen te dragen en een grijze pantalon, E.V.-das en zwarte schoenen (het z.g. Veteranen uniform).

Detachementen worden geformeerd in rotten van vier en qua lengte van de defilanten van voor naar achter. Tijdens de defileer-route wordt IN DE HOU-

DING gemarcheerd De drumfanfare van KNATRES loopt aan het hoofd van de Defileercolonne. Het af te leggen parcours bedraagt ongeveer 2 kilometer. Dit vraagt niet alleen goed schoeisel maar ook een GOEDE LICHAMELIJKE CONDITIE.

Verdere richtlijnen tijdens het defilé:

Bij het bereiken van het eerste Richtbord voor het defileerpunt commandeert de detachementscommandanten opeenvolgend "HOOFD RECHTS" en zij alleen brengen de EREGROET. Bij het Richtbord na het defileerpunt wordt "HOOFD FRONT" gecommandeerd. De Paradecommandant heeft UITDRUKKELIJK verzocht aan alle defilanten zich tijdens het defilé te onthouden van uitingen van persoonlijke genegenheid jegens de Prins.

Aanvang van het defilé:

Het defilé vangt aan om 16.20 uur en eindigt op 16.55 uur.

Van 17.10 tot 18.00 zijn er consumptie-mogelijkheden voor de defilanten en hun partners/begeleidsters in het Tentencomplex. Hopende op een grote opkomst, evenals voorgaande jaren van die Engelandvaarders die het een eer vinden om op de 5e mei in Wageningen te kunnen defileren voor onze Prins.

ANDERE HERDENKINGEN

Op 25 april (ANZAC DAY) om 08.00 uur vindt de jaarlijkse herdenking plaats van Australische en Nieuw- Zeelandse militairen die hun leven gaven voor de bevrijding van ons land. Deze plechtigheid wordt bijgewoond door de ambassadeurs van die landen en militaire attachés van andere geallieerde landen, inbegrepen vertegenwoordigers van Nederland. De herdenking vindt plaats op het Commonwealth War Cemetery in Ockenburg, Kijkduin, Den Haag waar de graven van de gesneuvelden zijn. De bijeenkomst kan alleen worden bijgewoond op uitnodiging. Vanwege de banden van vele Engelandvaarders met deze landen zijn vertegenwoordigers van ons Genootschap uitgenodigd hieraan deel te nemen. Na het blazen van de "Last Post" door Nederlandse mariniers en de kranslegging is er een samenzijn op de Australische ambassade. Anzac Day is in Australië en Nieuw Zeeland dé dag van de herdenking van de gesneuvelden in de twee wereldoorlogen.

Ook in Australië en Nieuw Zeeland zullen ongetwijfeld weer vele ex-Nederlandse militairen, waaronder Engelandvaarders en verzetsmensen woonachtig in die landen deelnemen aan de jaarlijkse Anzac parades onder de Nederlandse vlag en als eenheid van de ex-geallieerde strijdkrachten. Australische en Nieuw-Zeelandse autoriteiten inbegrepen de Ex-Service Men and Women organisaties stellen deze deelname zeer op prijs.

In Australië werd in januari dit jaar Paul Couvret, de Nationale Voorzitter van de Netherlands Ex-Service Men and Women Association (NESWA) waar ook in Australië woonachtige Engelandvaarders lid van zijn, onderscheiden met de 'Medal of the Order of Australia' (OAM) voor zijn werk voor de gemeenschap. Hij werd in een speciale bijeenkomst op 9 maart in Sydney ook gehuldigd voor zijn verdiensten als voorzitter, vice-voorzitter en lid van de Warringah Shire Council gedurende 22 jaar.

Nieuwspoort

Op 4 mei vindt in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort de jaarlijkse herdenking plaats van journalisten en schrijvers die het leven lieten voor het "Vrije Woord". De kranslegging bij het gedenkteken voor het gebouw aan de Lange Poten door de Minister President en vertegenwoordigers van de internationale en nationale media zal worden bijgewoond, evenals voorafgaande jaren, door een vertegenwoordiger van ons Genootschap.

HJMB

WAT ENGELANDVAARDERS SCHREVEN

"It is your life"

Van Engelandvaarder Jack Brandjes, 101D Lakes End Dr. Fort Pierce, FL. 34982-6769, USA ontvingen wij de volgende reactie op het artikel in de Schakel over de 4 B.B.O.-agenten die in de nacht van 5/6 juni 1944 verongelukten.

Op 5 juni 1944 werd ik door Commander Childs naar een vliegveld buiten

Londen gebracht waar ik werd voorgesteld aan de bemanning van het vliegtuig, 3 mannen van de Royal Canadian Airforce. Na samen een kop koffie of thee te hebben gedronken spraken we ongeveer drie minuten met elkaar. De piloot legde een kaart van Holland op de tafel en wees daarop aan waar hij mij wilde 'droppen'. Dit was ergens in de buurt van Vught. Ik was niet bekend met Brabant, en om een of andere reden, noem het maar ESP, wees ik een andere plaats aan. De piloot haalde zijn schouders op en zei: "It is your life". Iedereen ging vroeg naar bed en ik werd om 12.00 uur gewekt. Ik kreeg mijn nieuwe identiteit, persoonsbewijs op naam van Jan Lammers, scho-lier, 16 jaar oud. Toen jumpsuit en parachute aan en met knikkende knieën naar het vliegtuig gelopen, vergezeld door Commander Childs en zijn chauffeuse. We vertrokken om ongeveer 12.30 uur. Gedropt in Noord-Brabant boven een plaats in de buurt van Sprang-Capelle. Net op de grond of liever gezegd tot over mijn knieën in het water van een ven kwam er een vliegtuig heel laag overgevlogen. Ik hoorde schieten en toen een klap. Ik heb altijd gedacht dat de Canadezen het slachtoffer waren geworden van een aanval, en heb daar een schuldgevoel aan overgehouden omdat de piloot door mij zijn oorspronkelijke koers had veranderd. Nu lees ik in de Schakel dat het enige vliegtuig die nacht boven Holland neergeschoten een 4-motorig vliegtuig was. Ons vliegtuig was echter een 2-motorig vliegtuig. Die avond na de ontvangst van de Schakel en tijdens mijn dagelijks borreluurtje heb ik een stille toast uitgebracht op Canada en de R.C.A.F.

J.Brandjes, Ex-agent B.I.

A small Victory, perhaps?

Engelandvaarder J. Hommes zond ons een verhaal over zijn eigen kleine overwinning.

In juni 1941 besloten een mede-medisch student, Wim de Haan, en ik Leiden te verlaten met het doel via Spanje naar Engeland te gaan.

Onderweg kregen wij er nog een Engelandvaarder bij, Servaas Aertsen, en zetten we gezamenlijk op de fiets koers naar Spanje via België en Frankrijk.

Het was een avontuurlijke tocht maar we bereikten de Spaanse grens, die wij bij een klein dorp, St. Jean Pied de Luc, overstaken. Eenmaal in Spanje verwachtten wij geen verdere moeilijkheden en een snelle doortocht naar Gibraltar naar Engeland.

Helaas liep het niet zo gemakkelijk en moesten wij de zo bekende routine volgen in dat land d.w.z. gevangenis (in Pamplona), toen Miranda del Ebro en tenslotte Madrid.

Daar ontfermde het Hollandse consulaat zich over ons en zorgde voor een bijzonder comfortabel logies in een privé pension. Ik moet zeggen dat we een prima tijd hadden in Madrid. Heel goed eten, met zakgeld en goede kleren, die wij zelf hadden mogen uitkiezen in het magazijn van de Engelse ambassade.

Het zou vier of vijf weken duren voordat ons consulaat de juiste papieren voor ons zou krijgen om door te gaan naar onze bestemming. De reis zou echter niet via Gibraltar gaan maar via Bilbao met een Spaans schip, eerst naar Zuid-Amerika en dan naar Curaçao. Vandaar naar Canada en tenslotte Engeland.

Iedere week meldden wij ons bij de Engelse ambassade waar wij (gratis) een rantsoen Engelse sigaretten kregen, een stuk beter dan de Spaanse rommel. We raakten goed bevriend met de Engelsen in de ambassade, waar wij kind aan huis waren. De ambassade leek een paradijs voor ons. Alles wat je maar kon wensen was daar te krijgen – eten, drinken, roken, kleren, noem maar op, zij hadden het.

Toen wij hierover onze verbazing uitspraken, gaven de Engelsen toe dat hun bestaan in Madrid bijzonder comfortabel was. Het enige dat hen ontbrak was goed drinkbaar bier. Dit was lastig te vervoeren en niet zo belangrijk geacht en daarom waren zij op Spaans bier aangewezen en dit was niet te drinken, echt rot spul toen.

De enige mensen die goed bier hadden waren die van de Duitse ambassade. Die kregen iedere maand een speciale zending uit Dortmund en München via hun vaste wijn- en drankenimporteur.

Een week ging voorbij en het was toen al juli 1942. Toen besloten we het te wagen en namen een taxi naar de importeur waar we binnen stapten en vroegen hoe het met het Duitse bier stond.

Ja, er was net een zending aangekomen, zo werd ons verteld. De zending zou binnen een paar dagen bij de Duitse ambassade worden bezorgd. Wij legden uit aan de importeur dat er op de Duitse ambassade die avond een groot feest zou zijn en dat wij speciaal waren gestuurd om te zorgen dat er voldoende bier voor de gasten zou zijn. En of de importeur het bier maar in de buiten wachtende taxi zou willen laden. Natuurlijk zouden wij voor de zending tekenen. Zo gezegd, zo gedaan. Het bier ging de taxi in en wij tekenden de factuur. Toen met onze taxi direct naar de Engelse ambassade, waar we onze bijzondere lading afleverden. De mensen van de ambassade vonden het geweldig en

konden er niet over uit. Volgens ons waren we de Engelsen veel schuldig en dit was het beste wat we konden doen als tegenprestatie. Dat het niet zo legaal was maakte geen indruk op ons (en ook niet op de Engelsen). Tenslotte hadden we de Duitsers te pakken genomen en dat was goed genoeg voor ons.

J.H. Hommes, Linton Meadows 3, L5224GS, Wetherby UK

BOEKBESPREKING

"Vrijheid achter de horizon"

Engelandvaart over de Noordzee 40/45

Geschreven door Jan Bruin en Jan van der Werff

Ongeveer 200 genodigden woonden de presentatie van dit boek bij in het gebouw De Valkenhorst op de vliegbasis Valkenburg van de Koninklijke Marine. Meer dan 8 jaar heeft het onderzoek en het speurwerk van de 'zaan-kanter' Jan Bruin en journalist Jan van der Werff geduurd. In voorafgaande jaren publiceerde De Schakel tussentijdse resultaten van de noeste arbeid van Jan Bruin o.a. over het in 1995 uitgegeven boekwerkje "Springplank naar de vrijheid – de Hondsbossche zeewering; vertrekplaats van Engelandvaarders in 1941". Bij de presentatie van dit boek waren ook aanwezig nog in leven zijnde Engelandvaarders die al dan niet met succes hebben geprobeerd vanaf de Nederlandse kust Engeland te bereiken met een kano, vlet of motorboot en nabestaanden van hen die daarbij zijn omgekomen of inmiddels zijn overleden, maar ook direct bij de oversteek betrokken helpers. De genodigden luisterden met grote aandacht naar de toespraken van onze voorzitter Rudi Hemmes, dr. C.M. Schulten, oud-directeur van het RIOD en de beide auteurs. Rudi Hemmes deelde mee dat het eerste exemplaar was aangeboden aan Z.K.H. Prins Bernhard (die het voorwoord voor het boek schreef) op Paleis Soestdijk. In zijn toespraak roemde hij het enthousiasme en het doorzettingsvermogen van Jan Bruin om dit historisch werk tot stand te brengen. "Een heel belangrijke bijdrage aan de geschiedschrijving van de Tweede Wereldoorlog en een historische publicatie is aan ons nationaal bezit toegevoegd, constateerde dr. Schulten staande op het podium voor het gerestaureerde geraamte van de opvouwbare kano waarmee twee Delftse studenten vanuit Katwijk de overtocht maakten. De meer dan 50 jaar bewaarde relikwie moest

zijn rubberhuid vanwege uitdroging missen. Deze kano en het vlet "Yvette" (dat in het museum Overloon staat) zijn de enige vaartuigen waarmee de overtocht plaatsvond, die de tand des tijds overleefd hebben. Jan Bruin heeft jaren lang zijn uiterste best gedaan de stukjes van de grote puzzel over de overtocht van vele Nederlanders vanaf de Nederlandse kust tot een overzichtelijk geheel te maken. De geschiedenis van zo wordt beweerd, de enige "echte Engelandvaarders" is nu na 53 jaar eindelijk vastgelegd. "Vrijheid achter de horizon" ligt vanaf 1 april voor f49,90 te koop in de boekhandel. (ISBN 90 410 0594.3) Voor veel Engelandvaarders, hun vrienden en familie, een 'must'.

In het TV-programma NOVA van 27 maart en eveneens door de TROS op Nederland 2 werd veel aandacht besteed aan dit boek. Verscheidene Engelandvaarders kwamen aan het woord, ook zij die wel de Noordzee hadden bevaren en van de vrijheid hadden geproefd, maar door de Duitsers waren opgepakt tijdens hun vluchtpoging. Een stukje televisie waaraan aandacht wordt besteed aan een onderbelicht deel van de Nederlandse geschiedenis en ook aan Engelandvaarders die het niet maakten.

Mazzel en Lef

Op vrijdag 24 april vindt tussen 14.00 en 16.00 uur in het B & W Café, Plantage Kerklaan 36 in Amsterdam de presentatie plaats van "Mazzel en Lef" geschreven door Hans Kahn. De ambassadeur van Israël de heer Yossi Gal, zal daarbij het eerste exemplaar in ontvangst nemen. Dit is de Nederlandse versie van een in het Engels verschenen uitgave onder de titel 'Luck and Chutzpah'. Het beschrijft de avonturen van Hans Kahn tijdens de Tweede Wereldoorlog en daarna. Hans Kahn nam op negentienjarige leeftijd de beslissing die bepalend zou worden voor de rest van zijn leven. Hij besloot uit bezet Nederland te ontsnappen. Tijdens zijn spectaculaire vlucht komt hij in contact met smokkelaars, priesters, verzetslieden en vele anderen. Hij weet alle moeilijkheden te overleven en reist via Spanje en Portugal naar Engeland. Na de Tweede Wereldoorlog raakt Hans Kahn als zeeman betrokken bij de illegale immigratie van joden naar Palestina en bij de opbouw van de Israëlische marine. Hierin zal hij na de onafhankelijkheid van Israël in mei 1948 lange tijd als vrijwilliger dienen.

Hans Kahn is de oprichter en eigenaar van Kahn Scheepvaart bv. Het boek verschijnt bij uitgeverij Kwadraat te Utrecht (Mazzel en Lef – ISBN 90 6481 292 6 NUGI 642. Prijs f39,90).

Het is moeilijk een taak over te nemen van iemand die deze taak lange jaren uitstekend heeft verricht. Daarom reeds bij voorbaat mijn excuses voor mogelijke tekortkomingen in deze Schakel die in korte tijd in elkaar werd gezet. Fred Beukers heeft vele jaren gewerkt aan het tot standkomen van de Schakel zoals wij die nu kennen. Het is hem volledig gelukt om van de Schakel een bekend blad te maken. Van vele kanten heb ik altijd gehoord dat de interesse in ons blad, niet alleen groot was maar dat er een zekere jaloersheid bestond over de schitterende wijze waarop de Engelandvaarders zich de afgelopen jaren presenteerden aan de buitenwereld. Het is goed om te weten dat ons blad de aandacht heeft van veel autoriteiten. Vooral de laatste jaren nu het fenomeen 'Engelandvaarder' toch meer in de publieke belangstelling is gekomen. Dat betekent ook dat om de interesse in ons blad te houden er veel aandacht moet worden besteed aan de Engelandvaarders die door hun bijdragen ons blad maken. Daarom sluit ik mij aan bij de woorden van onze Voorzitter en roep ik u allen op uw bijdragen te blijven leveren en mij te helpen de Schakel te maken tot wat Fred Beukers altijd voor ogen stond. Een blad voor en door Engelandvaarders gemaakt.

Om het gemakkelijker te maken voor de redactie en indien dit mogelijk is, zijn bijdragen op diskette in WinWord 6 of 7 welkom.

Henk Brinkman

ONZE JAARLIJKSE REÛNIE

Deze heeft dit jaar plaats, evenals vorig jaar, op de vliegbasis Gilze Rijen en wel op woensdag 23 september. Verdere details volgen in de Schakel van juli 1998.

HJMB

In de eerste aflevering van de serie 'Brieven aan Koningin Wilhelmina' belichtte ik de opmerkelijke moed, de slimheid, het koelbloedig handelen en het doorstaan van ontberingen van de Engelandvaarders om onder het juk van de bezetter uit te komen en elders de vrijheid te genieten, die de Nederlander al eeuwen bestaansrecht verschaft.

Uit de brieven is nog een aspect naar voren gekomen, dat doorgaans wel wordt genoemd als het over dappere mensen in de Tweede Wereldoorlog gaat, maar voor velen van hen leidde het na de bevrijding niet tot enig eerbetoon, of tot een decoratie voor betoonde moed of bewezen diensten. Het gaat om burgers uit alle lagen van de bevolking, die niet altijd actief in het verzet waren, maar die wel hulp verleenden aan mensen, die weg wilden of die gevaar liepen door de Duitse SD te worden gearresteerd. Honderden onderduikadressen zijn nooit meer genoemd, onbekend gebleven zelfs, omdat het in de illegaliteit raadzaam was anoniem te blijven. Dat sommigen van hen uiteindelijk toch een onderscheiding kregen, vindt misschien zijn oorzaak in de bijzondere omstandigheden van een gestelde daad, die ook nog eens de media haalde.

Nog altijd denk ik aan onze burens een paar huizen verderop in Haarlem-Noord, vlakbij een lagere school, die een Duitse compagnie van de Wehrmacht als kazerne gebruikte. Het betrof een stil, beschaafd echtpaar, waarvan de man elke dag naar kantoor ging. Contact met anderen hadden hij en zijn vrouw niet. Toen wij hossend met 'put your right in' de bevrijding vierden, kwamen er uit hun huis twee joodse medeburgers tevoorschijn, die daar de halve oorlog ondergedoken hadden gezeten. Ik denk niet dat die burens ooit ergens zijn genoemd.

In de brieven die ik na enige taalzuivering aan u doorsluis, komen wel namen voor van mensen die met gevaar voor eigen leven Engelandvaarders op weg hielpen om hun tocht te bespoedigen. Maar nogmaals, vele anderen waren ook bereid de helpende hand toe te steken. Zij hebben echter om welke reden dan ook nooit en nergens enige vermelding gekregen. Wat al die mensen op de achtergrond deden, was meestal niet zonder risico. Het dagelijks leven onder de Duitse bezetting zag er zeker in de eerste maanden van 1940 ogenschijnlijk vredig, bijna vriendelijk uit met Wehrmachtsoldaten, die zich keurig gedroegen. Maar o wee, wie afweek van de voorgeschreven paden, wie zich verzette of slachtoffer werd van verraad, die keek plotseling in het gezicht van een monster. De beginnende razzia's op joodse medeburgers en de verschrikkelijke vernederingen hen daarna aangedaan, waren de eerste uiterlijkheden van een schrikbewind.

Via Duits krijgsgevangenkamp naar Engeland

Wat mij nog steeds verbijstert is het gemak waarmee sommige mensen in die tijd rondreisden, zelfs door Duitsland en Oostenrijk, zonder dat hen een haar werd gekrenkt. Wat denkt u bijvoorbeeld van de brief van de kapitein der genie H. de Fremery. Ik laat haar hier volgen: 'Op 4 oktober 1944 te 18.00 uur vluchtte ik samen met zeven officieren uit het krijgsgevangenkamp 'Oflag 67' in Neu-Brandenburg. Wij waren door prikkeldraadversperringen gekropen, waarin wij gaten hadden geknipt. Alle vluchtters waren voorzien van primitieve burgerkleding en valse paspoorten. Daarna reisden we per trein naar Berlijn, waar wij van verscheidene Nederlanders hulp kregen in de vorm van onderdak en valse papieren om verder te gaan.

Met F.C. van Helsdingen ben ik toen per trein naar Wenen gereisd, waar wij op 10 oktober 's avonds arriveerden. Via de firma Philips kwamen wij in contact met enkele andere Nederlanders, die ons eveneens zeer goed hebben geholpen en gesteund. Achtereenvolgens vonden wij onderdak bij twee Nederlandse studenten in het 'Allgemeine Krankenhaus,' bij een Nederlander op zijn kamer en bij de vrouw van een Duitse officier. Later hebben wij steeds in hotels gelogeed, nadat wij betere legitimatiepapieren hadden gemaakt. Het lag in ons voornemen door te reizen naar Joegoslavië, waarvoor verschillende plannen in de maak waren, die echter allemaal op onoverkomelijke moeilijkheden stuitten. Het laatste plan was om via Klagenfurt naar Kroatië te gaan. In Klagenfurt bleek de aanbevolen gids, die ons over het Karawanken-gebergte zou brengen, drie dagen eerder te zijn gefusilleerd. We keerden terug naar Wenen en besloten vervolgens naar Zwitserland te gaan. Op 8 januari bracht de trein ons naar Schruns (Vorarlberg), waar de grens jammer genoeg door zware sneeuwval en lawinegevaar niet te overschrijden viel. Vanwege de strenge controles aldaar was een langdurig verblijf in die zone onmogelijk, reden waarom wij terugkeerden naar Wenen. Inmiddels zat de Gestapo ons steeds dichterbij op de hielen. Wij moesten onderduiken. Later zwierven we door Oostenrijk en zorgden ervoor steeds van plaats te veranderen. In Kitzbühel leerden wij van een Nederlander langlaufen, de enige manier om in Zwitserland te komen.

In gezelschap van twee andere Nederlanders, een Duits echtpaar en een Wit-Rus zijn wij er ten slotte in geslaagd in de nacht van 31 maart op 1 april 1945 de Sarottlapas van het Rhätikon-gebergte over te trekken, zonder door de Duitse grensbewaking te zijn opgemerkt. In Zwitserland werden wij door de Nederlandse gezant in Bern ontvangen en aan de nodige papieren en geld

geholpen om naar Engeland te reizen. Op 4 mei 1945 kwam ik in Londen aan. Ik ben niet ontvangen door Hare Majesteit de Koningin en ik heb geen onderscheiding gekregen. Mijn indeling is thans Technische Staf van de Koninklijke Landmacht in Den Haag.' Was getekend H. de Fremery. (Engelandvaarder de Fremery is enige jaren geleden overleden in Denia in Spanje. Red.)

Vergaat u het net zo als met mij? Als er één geschiedenis is die zich leent voor een boek of een film, dan is het dit verhaal. Wat gaat het me aan het hart, dat die brief is geschreven in een mededelingen-sfeer. Hoeveel hoofdstukken zitten er in die toch wat droge opsomming? Hoeveel emoties, hoeveel gevaar, hoeveel wantrouwen, hoeveel steun aan elkaar liggen er ten grondslag aan dit avontuur? Intussen komen er vele vragen op mij af. De vrouw van die Duitse officier, hoe zat dat precies? En al die Nederlanders in Duitsland, die daar kennelijk zo vrij rondliepen, wat deden die daar? Hoe vrijelijk konden beide heren ongestraft en ongemerkt in hotels logeren, ook al beschikten zij over goede papieren? Hoe kwamen zij aan die papieren en hoe vervalsten ze die op een bepaald moment zelf? Ten slotte: de kapitein vertelt dat hij op 4 mei in Londen arriveerde. Waar was zijn kameraad gebleven? Ergens achtergebleven? Na ruzie een andere weg ingeslagen? Dat vertelt de geschiedenis niet.

Via het Vreemdelingenlegioen naar Engeland

Nog korter, maar waarschijnlijk even hectisch qua beleving van avonturen, is de brief van sergeant A.D.J. Willemsen op het moment van schrijven deel uitmakend van de 31e Compagnie D.K.G. en gestationeerd in de Generaal de Bonskazerne in Grave.

De sergeant schrijft in de 'hij'-vorm, alsof het een politierapport betreft. Hij rapporteert: 'De sergeant Willemsen is op 25 augustus 1941 uit Holland ontsnapt en tracht Engeland te bereiken via België en Frankrijk. De afstand naar Marseille legt hij te voet af in tweeënhalve week, waarna hij zich vrijwillig meldt voor het Vreemdelingenlegioen in Noord-Afrika. Hij wordt opgeleid in Saïda en daarna geplaatst in het 1e regiment Entrugene. Na de landing van de Engelsen en Amerikanen trekt hij mee naar Tunesië en helpt daar mee aan de campagne (veldtocht pvb). Na enige maanden aan de gevechten te hebben deelgenomen, raakt hij gewond bij de Sidi-Abd-El-Krim, waarvoor hem in het hospitaal in Blida Algiers enkele onderscheidingen worden uitgereikt. De verpleging van de sergeant duurt acht tot negen maanden. Na ontslag uit het hospitaal meldt hij zich vrijwillig bij de Nederlandse consul van Rathhousen in

Algiers, die zorgt dat hij wordt overgebracht naar Engeland. Op 21 september 1943 treedt hij in Hollandse dienst en staat onder commando van de compagniescommandant luitenant H.J. Moelans in Wolverhampton. Na een maand wordt hij overgeplaatst naar II Unit 5 Platoon M.M.G. in Dovercourt onder commando van majoor J. Molenaar. Op 12 februari 1944 wordt hij onderscheiden met het Kruis van Verdienste. Met de Prinses Irene Brigade landt hij bij Arromanches in Frankrijk en vecht mee tot de bevrijding van Nederland. Later wordt hij door de keuringsraad in Eindhoven afgekeurd voor alle militaire diensten. Hij aanvaardt een betrekking bij de gemeentepolitie in Arnhem, maar heeft er na drie maanden genoeg van. Hij probeert opnieuw in militaire dienst te treden, wordt voor vele onderdelen afgekeurd en belandt uiteindelijk bij de 31e compagnie in Grave na te zijn goedgekeurd voor klasse III.'

Daar eindigt in feite de brief. Sergeant Willemsen hoopt dat hij binnen twee weken wordt ingelijfd bij het III regiment Irene, dat voorbestemd is naar Indië te gaan. Zijn broer, zo schrijft hij ten slotte is 2e luitenant. In populair Nederlands gezegd: Wat moet zo'n man allemaal hebben meegemaakt.

Onder de trein van Amsterdam naar Parijs

De derde brief begint direct al spectaculair. Zij is afkomstig van sergeant F.M. Boluyt Staf W.Brigade in Tjiandjoer op Java. Voor een goed begrip van zijn situatie: In mei 1940 meldde hij zich als vrijwilliger bij het KNIL. Doordat de oorlog uitbrak kon hij niet naar Indië. De eerste zin van de brief: 'Op 12 maart 1942 ben ik met twee vrienden vanuit Utrecht naar Amsterdam gegaan en vandaar om vijf uur 's ochtends onder de D-trein Amsterdam-Parijs gekropen.' Lees ik het goed? Onder de trein? Hoe, op welke manier en hoe was dat? Boluyt vertelt er niets over. Hij vervolgt: 'Tot 's avonds tien uur daaronder gebleven. Toen waren we in Parijs. Wij konden niet via de officiële uitgang en zijn daarom via de luchtbrug op straat gekomen. De eerste nacht sliepen we in een kerk. De volgende ochtend gingen we naar het opgegeven adres, maar daar bleken ze van niets te weten. Bij de Kamer van Koophandel ontmoetten we nog een paar Hollanders, die zich bij ons aansloten. Tien dagen lang zwierven we door Parijs en sliepen bij het Leger des Heils om te voorkomen bij de politie te worden ingeschreven. Begin april weken we met een Franse officier uit naar Zwitserland. Daar stopte de douane ons in een cel. Vervolgens werden we op transport gesteld naar Neuchatel. Op 13 april kwamen we aan in Bern en belandden toen van het ene kamp in het andere, onder andere in de strafgevangenis Belle Chasse in Le Sugiez bij Neuchatel.

Op 19 mei 1942 werden we vrijgelaten. Dat was in Genève. Op 9 juni kwamen we terecht in een pas opgericht Hollands kamp. (Cossonay. Red.) Vandaar gingen we naar Arosa en Zürich. Toen ons bleek dat de toestand in onbezet Frankrijk steeds ongunstiger werd gingen we op 9 november met zijn vieren de grens over. Na 30 kilometer werden we uit elkaar geslagen (bedoelt hij misschien 'raakten we elkaar kwijt?' pvb). Ik liep alleen door naar Pringy waar een post van het Zwitserse Rode Kruis was gelegd en waar ik prima werd ontvangen. Nog diezelfde dag kwamen ook de anderen binnen. Daarna trokken we verder naar Perpignan waar we ons meldden bij de Nederlandse consul, die echter geen kans zag ons naar Spanje te helpen. Toen we uiteindelijk toch Spanje bereikten, werden we opgepakt door de douane en weer naar Frankrijk uitgewezen. Daar ontsnapten we uit een kamp en vluchtten naar Toulouse, waar ik een vriend verloor die tegen een Duitse post aanliep. Ik ging terug naar Zwitserland waar ik opnieuw in een kamp werd gestopt. Op 29 december 1942 ging ik weer op weg naar Frankrijk en Spanje. Vijf dagen later bereikte ik Figueras waar ik als leeftijd 16 jaar opgaf toen ik opnieuw werd opgepakt. Met 100 man werden we aan elkaar vastgebonden en overgebracht naar Gerona waar we later werden losgelaten. In Madrid kreeg ik een paspoort. Eindelijk op 15 februari 1943 kon ik via Vigo (?) naar Trinidad, Jamaica, Curaçao. Op 14 april kwam ik na een zwerftocht van een jaar in Suriname aan, waar ik vroeg om naar een ander wapen te worden overgeplaatst. Dat mislukte. Begin november werd ik door Prinses Juliana gedecoreerd met het Kruis van Verdienste. Op 17 juli 1944 vertrok ik vrijwillig naar Australië. In september 1945 vertrok ik naar Java, waar ik nu nog verblijf houd. In september 1944 ben ik korporaal geworden en een jaar later bevorderd tot sergeant.' Einde brief. Wat is er geworden van sergeant Boluyt? (Engelandvaarder Boluyt is enige jaren geleden in zijn woonplaats Bergen op Zoom overleden. Red.)

Paul van Beckum

HET VERDERE LEVEN VAN DE STOPPELAAR

Naar aanleiding van het verhaal in het januari-nummer van de Schakel, pag. 14, over G. de Appelaar uit Oegstgeest in de serie 'Brieven aan Koningin

Wilhelmina' ontving ik een brief van Maarten Cieremans, die ik hier onverkort laat volgen:

'Er is wel degelijk antwoord op je vragen over de levensloop van G. de Appelaar ofwel, naar ik stellig aanneem, Gerard de Stoppelaar, B.B.O.-agent, schuilnaam Ludo, die herhaaldelijk voorkomt in mijn boek 'De ene voet voor de andere', bijvoorbeeld op bladzijde 170 en in wijlen Eddie de Roevers' boek 'Zij sprongen bij maanlicht', met foto, vanaf bladzijde 175. Dit alles betreft zijn oorlogsverleden. Hieronder volgt hetgeen ik van zijn verdere levensloop weet. Anderen zullen het zeker kunnen aanvullen.

Na de in december 1945 afgebroken B.I./B.B.O.-operatie, waarvoor een aantal oud-agenten vrijwillig naar Ceylon was gegaan, werden wij, zo ook Ludo, overbodig. Ingaande 1 maart 1945 werden wij ontheven van de tijdelijke officiersrangen uit onze agententijd, teruggezet tot de rang van dienstplichtig soldaat en per gelijke post op straat gezet. Gedemobiliseerd. Achteraf gezien onvermijdelijk, maar toen voor sommigen, onder wie Ludo, onverteerbaar. In de voortreffelijke Rotterdamse K.P., met wie Ludo had gewerkt, kwam omstreeks diezelfde tijd 'een schandaal' aan het licht, waaraan hij part noch deel had, maar dat hem zeer aangreep. Hij kon het allemaal niet verwerken en raakte een beetje in de vernieling. Hij trok naar Amerika en sloot daar een droomhuwelijk met een meisje van Italiaanse oorsprong. Een andere droom, een goede positie in een bloemkwekerij, werd ook werkelijkheid. Maar, het kinderloze huwelijk mislukte en de goede positie raakte hij kwijt.

Tijdens zijn sporadische bezoeken aan Nederland in de jaren vijftig of zestig kon niemand goed wijs uit zijn verhalen. Zijn taal was een Nederlands/Amerikaans mengelmoes geworden. In 1975 in de V.S. heb ik hem vergeefs gezocht in Portland, Oregon, waar hij zou werken bij een tuinbouwkundig instituut. Helaas heb ik het daarbij gelaten. Ik heb hem nooit meer teruggezien.

Een aantal jaren geleden publiceerde een dagblad in Leiden een wat vreemd, tragisch bericht. Kolonel (!). De Stoppelaar uit Oegstgeest, tijdens de bezetting een groot man in de geheime dienst, was in Amerika verongelukt door samen met zijn hond onder een trein te komen.'

PvB

Nog een reactie ontvingen wij van Engelandvaarder Hans Hoets uit de V.S. die ons nadere inlichtingen geeft over het artikel Brieven aan Koningin Wilhelmina in de vorige Schakel.

Wij publiceren delen van zijn brief:

"Ik heb Paul van Beckum meen ik nooit ontmoet, maar het idee om brieven van EV's uit het koninklijk archief te publiceren is een prima initiatief. Merkwaardigerwijze heb ik van de drie Engelandvaarders die Paul noemt, er twee verhoord. Bij aankomst in Zweden in 1943 had ik mij voor het KNIL opgegeven maar werd toen door Overste Somer in augustus bij de reorganisatie van de BI-post Stockholm aangesteld als verhoorder van pas aangekomen Engelandvaarders. Aldus verhoorde ik omstreeks oktober 1943, de in het artikel aangeduide G. de Appelaar uit Oegstgeest. Aangezien ik als Leids student van 1940 tot mei 1942 op kamers heb gewoond in Oegstgeest en daarna ondergedoken heb gezeten op een zolder herinner ik mij het eerste contact met Gerard de Stoppelaar in Stockholm omdat wij wederzijdse vrienden in Oegstgeest kenden. Hoe Paul aan de naam de Appelaar komt weet ik niet, maar de beschrijving van de gegevens van zijn brief kloppen voor 100% met die van Gerard de Stoppelaar, die zich bij dit eerste verhoor direct opgaf om als geheim agent terug te keren naar Nederland. Ik recommandeerde Gerard om hem met prioriteit per Mosquito voor zijn opleiding naar Engeland/Schotland te zenden. Echter men vond Gerard te zeer onderhevig aan spanningen. Toen echter Cor Knulst in 1944 werd aangesteld als Hoofd BI heb ik Gerard weer voorgedragen. Ditmaal werd hij geaccepteerd. Meer uitvoerig staat Gerard ook beschreven in het boek van Eddy de Roever "Zij sprongen bij Maanlicht". Na de oorlog is Gerard naar Amerika geëmigreerd en is daar getrouwd. Hij is daar dacht ik een jaar of twee geleden overleden. In okt./nov. 1944 was ik als soldaat KNIL/NEFIS in afwachting van vertrek van mijn schip van Liverpool naar Brisbane in december 1944 door Koloniën (Kol. de Blicke) uitgeleend aan Politie Buitendienst (Security) Eton Square en wel onder Engelandvaarder Louis van de Meulen. Aldus verhoorde ik Johan Greidanus. Ik herinner me dat hij zich zelf reeds opgegeven had om naar Nederland als geheim agent terug te keren. Ik herinner me hem als een 18-karaat prima kerel. En in die tijd was hij niet de enige die muurvast in ons Rijk overzee geloofde. Mijn vertrek naar Brisbane en Darwin en Zuid-Java ging wonder boven wonder en tegen mijn zin niet door als een van de gevolgen van de verloren slag bij Arnhem. In december 1944 werd ik als Vaandrig KNIL door Kol. de Blicke naar het bevrijde Eindhoven gestuurd als Hoofd Veiligheidsdienst van de Staf van KNI, Generaal Bongers, in Eindhoven. In mei 1945 hoorde ik over het tragisch sneuvelen van Johan".

Dit zijn twee uittreksels uit de brief van Engelandvaarder Hans Hoets over Gerard de Stoppelaar en Johan Greidanus beiden vermeld in de Brieven aan

Koningin Wilhelmina van Paul van Beckum in de Schakel van januari 1998. Wij zijn Hans Hoets zeer erkentelijk voor zijn verhelderende brief.

HJMB

J.W. KOLKMAN (1896-1944)

In oktober 1995 publiceerde De Schakel met toestemming van de auteur, een uit het personeelsblad van het Ministerie van Buitenlandse Zaken overgenomen artikel over de heer Kolkman, Vice-Consul en directeur van het Office Neerlandais te Perpignan (1940-1942).

Het artikel werd geschreven door Sierk Plantinga, medewerker van het Algemeen Rijksarchief, en werd integraal overgenomen door ons blad. Nu enige jaren later, heeft de heer Plantinga een 'echte' versie uitgebracht die zal verschijnen in het jaarboek van het RIOD. Echter die versie zal ook een verkorte zijn, omdat er wegens plaatsgebrek slechts ruimte is voor 26 pagina's zonder de voetnoten. Verschillende landelijke dagbladen waaronder De Volkskrant, Het Parool en de Haagsche Courant hebben veel aandacht besteed aan dit manuscript. Van de heer Plantinga ontving de Schakel de uitgebreide versie. Hij zegt hierover het volgende: "Ik hoop dat dit verlate 'In Memoriam' van Kolkman het grote respect uitademt dat ik voor de man heb gekregen. Mochten er Engelandvaarders zijn die deze uitgebreide versie willen lezen, dan kunnen zij mij bellen of schrijven. Mijn adres is: S.F.M. Plantinga, Swammerdam Pad 7, 2334 DA Leiden, Tel. (071) 517 23 27.

Het manuscript leest als een aangrijpend oorlogsverhaal en het belicht het vele dat de heer Kolkman in die twee jaren voor vele Nederlanders en Engelandvaarders heeft gedaan. Zijn vindingrijkheid en zijn doorzettingsvermogen maar bovenal zijn moed komen sterk naar voren. De dankbaarheid van velen die door hem zijn gered of over de Spaanse grens zijn geholpen moet dan ook groot zijn. Jammer is er van die waardering of dankbaarheid bij de na-oorlogse regering(en) niets gebleken. Zelfs nu nog zwijgt men. Sierk Plantinga begint zijn manuscript aldus:

"Ik heb ik de eer U te berichten, dat de Kanselier der Nederlandse Orden geen voldoende termen aanwezig heeft gevonden om mij te adviseren wijlen de Heer J. Kolkman bij H.M. de Koningin voor te dragen voor toekenning

van het Verzetskruis (posthuum). Dit schreef de secretaris-generaal van het Ministerie van Algemene Zaken namens Minister-President W. Drees aan de Minister van Buitenlandse Zaken op 21 juli 1952. Met deze brief werd het dossier Kolkman bij Buitenlandse Zaken gesloten. De oorlog was immers al zeven jaar voorbij. Ondanks grote lof van prof. mr. R.P. Cleveringa, die Kolkman's "plichtsbetrachting jegens de uitgewekenen voorbeeldig" had genoemd, verdween de heer Kolkman in het grote leger van naamlozen die tijdens de oorlog voor velen van levensbelang waren geweest. Cleveringa was de voorzitter van een door de minister van Buitenlandse Zaken ingestelde commissie die de talrijke klachten over het optreden van het diplomatieke en consulaire personeel tegenover de Nederlandse vluchtelingen in de oorlog moest onderzoeken.

Een buitenbeentje

Van augustus 1940 tot in november 1940, het moment van de opheffing van de Nederlandse consulaten in Vichy-Frankrijk, was Kolkman in Perpignan waarnemend vice-consul geweest en vervolgens tot eind 1942 directeur van het Office Neerlandais. In die functie was hij onder de Nederlandse diplomaten en consuls een buitenbeentje, dank zij hem ontkwamen een paar honderd landgenoten aan de Nazi-terreur en konden velen van hen naar Engeland uitwijken om daar deel te nemen aan de strijd. Hij beschikte over "toewijding en tact", schreef de oud-Thesaurier-Generaal L.A. Ries die met zijn moeder dank zij hem ternauwernood aan de dodelijke dreiging kon ontsnappen.

Ook de verhoren van de in Engeland aangekomen Nederlanders staan vol lof over Kolkman. Toch is over hem vrijwel niets bekend. Het hierna volgende beoogt een korte levensschets over deze in de vergetelheid geraakte man te geven en dient zo tevens als een verlaat "In Memoriam".

Zo begint Sierk Plantinga zijn manuscript. Sinds de eerste publicatie hiervan in 1995 zijn er een aantal nieuwe feiten aan toegevoegd. Deze nieuwe feiten en details over het werk van de heer Kolkman belichten de schier vaak onmogelijke taak van Joop Kolkman om die vele honderden te helpen die naar Engeland wilden gaan maar ook de velen die door hun afkomst extra gevaar liepen door de Duitsers te worden opgepakt. Het voortdurend gebrek aan geld, de tegenwerking van de Franse Vichy gezinde ambtenaren de moeilijkheden geschikte "passeurs" te vinden voor de tocht naar Spanje is een bijna niet te geloven verhaal. Maar Joop Kolkman sloeg zich er doorheen. Hij gebruikte al zijn vindingrijkheid om die mensen te helpen die zijn hulp nodig hadden. Een verhaal van doorzettingskracht en menselijkheid. Hadden we in

DAG V/H

VERZET

1998

ZATERDAG 29 AUGUSTUS

in de feestelijke entourage van de
GENERAAL SPOORKAZERNE TE ERMELO
Een dag met een Indisch karakter

PROGRAMMA

Uitgenodigd zijn:
De minister van V.W.S.
en
de Commissaris van de Koningin in Gelderland
de heer Jan Kamminga.

Toespraak: Door de Voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 de heer R.W. Hemmes.

Optreden: Door Rayuan Samudra KRONTJONG muziek
o.l.v. Rudi Matulesi.

Inclusief: Koffie met gebak.
Apéritief.

De bekende Rijstmaaltijd met 1 consumptie
1 Indische verrassing.

VEEL INFORMATIESTANDS

AANVANG: 11.00 uur precies

AANMELDING: Zo spoedig mogelijk door overmaking
van fl. 25,- op giro 5166870 of
bank 914130307 t.n.v.
"Comité Dag van het Verzet" Doorn
Toegangskaarten met routebeschrijving
worden half augustus toegezonden.

Wapen van de provincie
Gelderland

deze laatste oorlog maar meer mensen van het kaliber Kolkman gehad dan waren waarschijnlijk nog veel meer mensen gered. De feiten spreken voor zich en wij zijn Sierk Plantinga dankbaar voor zijn uitstekend gedocumenteerd manuscript.

Een scherpe veroordeling

De heer Plantinga eindigt met de feiten rondom de commissie van Prof. Cleveringa die in zijn eindrapport zich keerde tegen de lakse houding van Buitenlandse Zaken en hierover schreef naar aanleiding van een artikel in Vrij Nederland door Werkman. Hij vroeg zich nl. af of Werkman in diens enige weken daarvoor verschenen artikel toch gelijk had met zijn bewering dat "velen de herinnering niet meer wensen, omdat zij te veel zou werken als de spiegel van eigen tekortkomingen".

Cleveringa keerde zich tegen zo'n houding: "Een volk echter, dat zijn grote en verdienstelijke doden niet naar krachten eert, is een laaghartig en ten ondergang gedoemd volk".

Erkenning door de Franse regering

De Franse regering in tegenstelling tot de Nederlandse besloot 'Lieutenant Johan Wilhelm Kolkman' posthuum bij decreet van 31 maart 1947 van de Franse president de Medaille de la Resistance toe te kennen. Volgens citatie was de Medaille de la Resistance slechts een bescheiden erkenning van de verdiensten van de heer Kolkman. Op 16 april 1948 volgde dan ook een tweede postume onderscheiding, de Franse president verleende hem een "Citation à l'Ordre de l'Armée", hetgeen het "Croix de Guerre avec Palme" met zich meebracht.

Met deze wrange gang van zaken is het beter, aldus Sierk Plantinga, om te besluiten met de conclusie van de Commissie-Cleveringa over Kolkman:

"Er blijft dan een eenstemmig oordeel over, dat de heer Kolkman zich in alle opzichten in de moeilijkste omstandigheden op de voortreffelijksten wijze van zijn taak heeft gekweten. De Commissie is er hierdoor ten diepste van overtuigd geraakt, dat de post te Perpignan op de meest uitstekende wijze bezet is geweest en dat de houding van de heer Kolkman als uitmuntend behoort te worden aangemerkt en de grootste lof verdient. Zijn nagedachtenis behoort in hoge ere te worden gehouden".

Sierk Plantinga

Het manuscript van de heer Plantinga over het werk van de heer Kolkman is een uitstekend gedocumenteerd verhaal geworden. Het is zo jammer dat er zo

weining waardering door de Nederlandse regering tegenover het werk van de heer Kolkman heeft gestaan. Nog steeds is er geen erkenning naar voren gebracht.

Engelandvaarders die persoonlijk betrokken zijn geweest bij het werk van de heer Kolkman kan ik alleen maar aanbevelen dit rapport te lezen. Het is de moeite waard en in veel opzichten brengt het velen van ons terug naar die periode uit de oorlog die toch voor veel Engelandvaarders een beslissende tijd is geweest. Misschien moeten allen die de heer Kolkman dank verschuldigd zijn en overigens alle Engelandvaarders die de Spaanse weg hebben bewandeld iets doen om hem alsnog te eren voor zijn werk.

HJMB

UITKERINGSWET TEGEMOETKOMING TWEE TOT VIJFJARIGE DIENSTTIJD VETERANEN

Deze wet is vanaf 29 december 1997 van kracht. De wet maakt het voor (de weduwen/weduwenaars van) bepaalde categorieën gewezen militairen mogelijk om in aanmerking te komen voor een eenmalige uitkering van f1000,- netto. Dit wil zeggen dat op het uit te betalen bedrag niet gekort wordt met te betalen Inkomstenbelasting, Loonbelasting en/of premie volksverzekering (deze komen ten laste van het Rijk). Evenmin heeft de uitkering invloed op de hoogte van de Individuele Huursubsidie, bijdragen ten behoeve van een verblijf in bejaardenoord of verpleeginrichting, de Algemene nabestaandenwet, de Toeslagenwet, kwijtschelding voor heffingen en Bijstandsuitkeringen. De uitkering van f1000,- heeft ook geen invloed op de hoogte van de uitkering op grond van de Wet inkomensvoorziening ouderen en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen.

Wie komt voor een uitkering op grond van deze wet in aanmerking?

De uitkeringswet is van toepassing op militairen, die aan ALLE hieronder genoemde criteria voldoen:

1. De werkelijke dienst moet zijn verricht krachtens de Dienstplichtwet, het Oorlogsvrijwilligersbesluit, de Surinaamse Schutterijverordening 1941, de

Antilliaanse Schutterij-landsverordening 1940, dan wel dienst – of reserveplichtige bij het KNIL, dan wel krachtens het Dienstplichtbesluit voor Nederlands-Indië.

2. In de periode van 1 januari 1938 t/m 31 december 1962 moet een dienstdienst zijn verricht van meer dan twee jaar maar minder dan vijf jaar, herhalings-oefeningen meegeteld. Het kan zijn dat de dienstdienst vijf jaar of meer is, omdat een gedeelte van de werkelijke dienst vóór het achttiende levensjaar ligt en daardoor geen pensioen is toegekend. Ook Surinaamse en Antilliaanse Schuttersplichtigen die werkelijke dienst hebben verricht van vijf jaar of meer kunnen soms recht hebben op deze uitkering.
3. De dienstdienst moet, tenminste voor een gedeelte, zijn vervuld tijdens de Tweede Wereldoorlog (waar dan ook), dan wel in het voormalige Nederlands-Indië (Indonesië), Korea of voormalig Nederlands Nieuw-Guinea.
4. Er mag geen recht of uitzicht bestaan op financiële compensatie van die tijd doorgebracht in werkelijke dienst met enig pensioen, een pensioen-vervangende, of een pensioengerelateerde uitkering, bijvoorbeeld een uitkering op grond van de "f7.500,- wetten". Degenen voor wie een dergelijk recht wél heeft bestaan en daarop geen aanspraak hebben gemaakt, komen niet in aanmerking voor de uitkering op grond van deze wet.

De weduwe/weduwenaar die met de gewezen militair was gehuwd heeft ook recht op de uitkering. Indien zij/hij in het genot is van een aanvullend pensioen over de periode van werkelijke dienst, is zij/hij geen rechthebbende in de zin van deze wet.

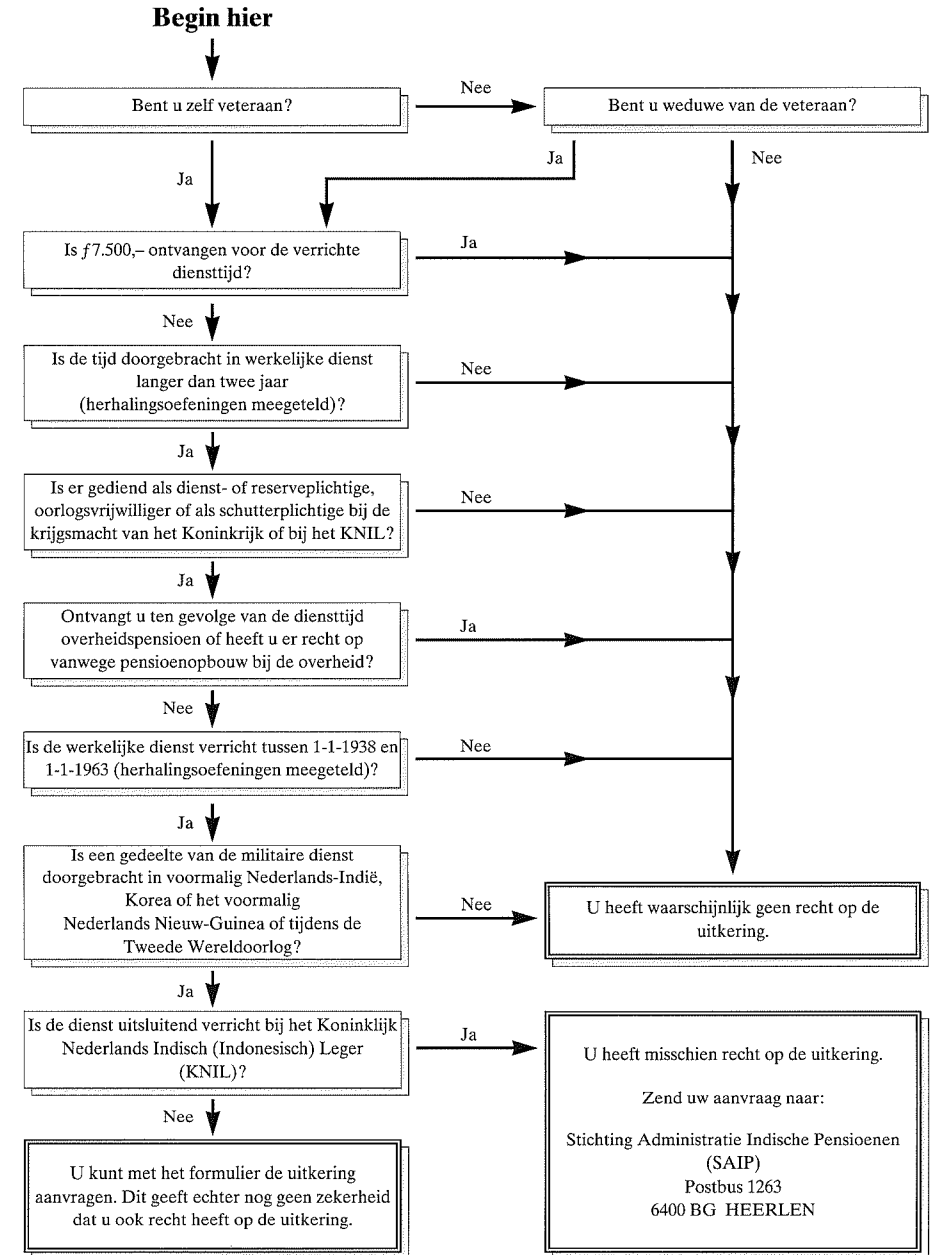
Voor KNIL-militairen geldt een aparte regeling, die niet door het Ministerie van Defensie wordt uitgevoerd. Inlichtingen daarover kunt u krijgen bij de Stichting Administratie Indische Pensioenen (SAIP), Postbus 1263, 6400 BG Heerlen. Telefoonnummer (045) 579 30 58.

Wanneer u meent dat aan alle voorwaarden wordt voldaan, kunt u het aanvraagformulier volledig ingevuld en ondertekend retour zenden naar: Ministerie van Defensie, Project VUIT, Antwoordnummer 1025, 6460 VB Kerkrade. Telefoonnummer (045) 546 99 97.

Aan deze tekst kunnen geen rechten worden ontleend.

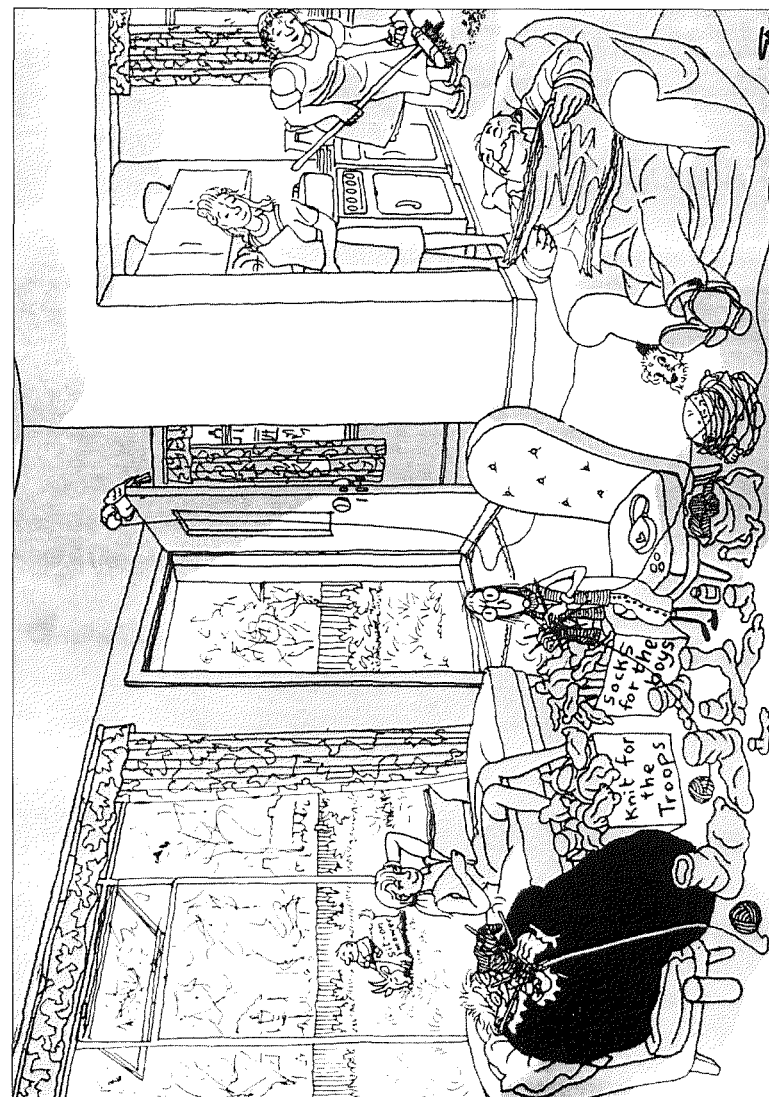
Voordat u een aanvraagformulier aanvraagt voor een eventuele uitkering van f1000,- lees dan eerst de afgedrukte vragenlijst getiteld:

IS DIT AANVRAAG FORMULIER VOOR U BEDOELD?

Aanvragen voor een formulier richten aan:
Ministerie van Defensie
Dienst Veteranen Uitkering
Kosterbeemden 45
Postbus 7000
6460 NC Kerkrade
Telefoon (045) 546 99 97
Telefax (045) 546 97 55.

Voor Engelandvaarders kan deze mededeling van het Ministerie van Defensie van belang zijn.

"Out come the old '39-'45 war jokes—"If you want to help our boys you should send those socks to the enemy!"

Sunday Express, April 25th, 1982

Grandma was always the first to enter into the full spirit of the war effort. It was on 2 April 1982 that the Argentine forces invaded the Falkland Islands. Soon, the Task Force would arrive in the South Atlantic to kick 'em off — with the help, or otherwise, of Grandma's and Vera's socks.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 9 op de adressenlijst van 15 februari 1996.

Overleden:

Th.A.P. van Aalst	Eindhoven, NL
W.A.J.J. van Hellenberg Hubar	Tilburg, NL
J.N. Kouwenberg	Sprundel, NL
H. Levie	Auckland, N.Z
A.C.M. Nuyten	Breda, NL
J.G. Wackwitz	Oxford, UK

Verhuisd:

Klaver, W.A.	Huize 't Oosten 199,	
	Rubenslaan 1	3723 BM Bilthoven
Michiels van Kessenich, A.M.W.P.	Holbeinstraat 5	1077 VB Amsterdam

Correctie:

A.M.J. van der Ven moet zijn A.M.J. van de Ven

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel./Fax (070) 324 04 47